

گفتمان توسعه و تاریخ جهان

از استعمار تا اهداف توسعه پایدار

■ آرام ضیایی ■

ترجمه میلاد رستمی

www.ketab.ir

نقد فرهنگ

۱۴۰۲

■ سرشناسه: ضیایی، آرام ■ عنوان و نام پدیدآور: گفتمان توسعه و تاریخ جهان: از استعمار تا اهداف توسعه پایدار/ آرام ضیایی؛ ترجمه میلاد رستمی. ■ مشخصات نشر: تهران: نقد فرهنگ، ۱۴۰۱. ■ مشخصات ظاهری: ۴۲۱ ص.؛ ۲۷/۵×۱۴/۵ س.م. ■ شابک: ۸-۶۰-۷۹۱۹-۶۲۲-۹۷۸ ■ وضعیت فهرست نویسی: فیپا ■ موضوع: رشد اقتصادی- فلسفه؛ اقتصاد توسعه- فلسفه؛ توسعه پایدار- فلسفه ■ شناسه افزوده: رستمی، میلاد، ۱۳۶۷. مترجم ■ رده بندی کنگره: ۷۵ HD ■ رده بندی دیویی: ۳۳۸/۹۰۰۱۴ ■ شماره کتابشناسی ملی: ۹۱۱۵۴۲۰

این کتاب ترجمه‌ای است از:

Development Discourse and Global History: From colonialism to the sustainable development goals, By Aram Ziai, 2016

www.ketab.ir

نقد فرهنگ

■ نام کتاب: گفتمان توسعه و تاریخ جهان: از استعمار تا اهداف توسعه پایدار

■ نویسنده: آرام ضیایی ■ مترجم: میلاد رستمی

■ نوبت چاپ: اول ■ سال انتشار: ۱۴۰۲

■ تیراژ: ۵۰۰ نسخه ■ شابک: ۸-۶۰-۷۹۱۹-۶۲۲-۹۷۸

■ قیمت: ۲۳۵,۰۰۰ تومان

naqdefarhangpub

@naqdefarhangpub

www.naqdefarhang.com

نشانی: پردیس، میدان عدالت، خ فروردین جنوبی، خ سعدی، مجتمع قائم، ۱، بلوک A2، واحد ۲۰۳، تلفن: ۷۶۲۷۶۷۴۸

تلفن مراکز پخش: ۶۶۴۶۰۰۹۹، ۶۶۹۶۷۰۰۷، ۶۶۴۸۶۳۵۰

© کلیه حقوق محفوظ و مخصوص انتشارات نقد فرهنگ است.

فهرست مطالب

۷	یادداشت مترجم
۱۱	یادداشت نویسنده بر ترجمه فارسی
۱۳	۱. مقدمه: گفتمان «توسعه»
۲۱	بخش نخست: نظریه
۲۳	۲. پسااختارگرایی، گفتمان و قدرت
۵۵	بخش دوم: دیرینه‌شناسی دانش
۵۷	۳. از «ماموریت متمدن کردن» تا «توسعه»
۷۵	۴. دیرینه‌شناسی دانش توسعه [۱]
۱۰۱	۵. مفهوم «توسعه» و اینکه چرا باید آن را کنار گذاشت
۱۲۷	۶. گفتمان توسعه: از آن خودسازی و چندجنبگی تاکتیکی
۱۵۱	بخش سوم: تبارشناسی
۱۵۳	۷. تحول گفتمان توسعه: مشارکت، پایداری، ناهمگونی
۱۶۹	۸. از «توسعه» تا «جهانی شدن»
۲۰۷	۹. گفتمان بانک جهانی و کاهش فقر
۲۳۱	۱۰. «توسعه»: پروژه، قدرت و دیدگاه پسااختارگرایی

۱۱. اهداف توسعه هزاره: بازگشت به آینده؟ ۲۵۷
۱۲. عدالت، نه توسعه: آمارتیا سن و چارچوب هژمونیک برای کاهش نابرابری جهانی..... ۲۸۵
۱۳. مدیریت مهاجرت به منزله کمک توسعه؟ سازمان بین‌المللی مهاجرت و ابتکار
بین‌المللی مهاجرت و توسعه ۳۰۳
۱۴. دستورکار پس از ۲۰۱۵ و اهداف توسعه پایدار: تداوم گفتمان توسعه ۳۲۱

بخش چهارم: نتیجه‌گیری ۳۴۳

۱۵. نتیجه‌گیری: نقش تحلیل گفتمان در مطالعات توسعه ۳۴۵
- منابع: ۳۸۳

یادداشت مترجم

در اینجا پس از پایان فرایند ترجمه لازم است نکاتی را با خوانندگان محترم در میان بگذارم. ترجمه این کتاب را سه سال پیش آغاز کردم، یعنی زمانی که جناب آقای دکتر ضیایی، نویسنده کتاب، متن را برای اینجانب ارسال نمودند و اجازه ترجمه را به بنده دادند. کار ترجمه این کتاب به دلایل گوناگون به درازا کشید و حالا پس از حدود سه سال، ترجمه فارسی آماده چاپ و استفاده خواننده محترم فارسی زبان شده است. تمام تلاش خود را کردم متنی روان در اختیار شما خواننده فهیم قرار دهم. تمام سعی و کوشش من این بود که متن ترجمه شده ساده و روان باشد. به طور قطع، هنوز برخی جاهای کتاب چندان روان نیستند که دلایل آن هم نخست، دانش اندک مترجم و سپس، علمی و دانشگاهی بودن کتاب هستند. در ترجمه متون علمی و دانشگاهی، دقت علمی مهم تر از ساده سازی و روان سازی متن است و همین نیز برای من اولویت بود. در طول کتاب با واژگان متفاوتی روبه رو می شوم که هنوز برای ترجمه آنها با مشکل مواجهیم. من برای دوری از سردرگم شدن خواننده، معادل انگلیسی واژگان مبهم، مهم، خاص، و چالش برانگیز را به صورت پانویس اضافه کرده ام که حتی اگر بنده جایی دچار اشتباه در ترجمه شده ام (و به هیچ وجه ادعای مصونیت از اشتباه ندارم)، پانویس آن، مفهوم و معنا را به کسانی که آشنا به زبان انگلیسی هستند انتقال دهد. همچنین، گمان کردم خواننده

محترم ممکن است خواهان دسترسی به مفهوم، نام شخص، اثر یا سازمان خاصی باشد که در متن اصلی آمده است، شاید برای پژوهش بیشتر، شاید به دلیل ترجمه های مختلف از واژه یا مفهومی خاص، یا هر دلیل دیگری، به هر حال، واژه انگلیسی (گاهی آلمانی، اسپانیایی یا ...) اسامی اندیشمندان، سازمان های مهم، کتاب ها و مقاله های مهم و ... در پانویس اولین ذکر هر واژه در متن آمده است. اینجانب آگاه و موافقم که برخی واژه ها ممکن است دارای معادل (های) دیگری نیز باشند، یا اگر اصلاً ترجمه نشوند بهتر است، اما تمایل من استفاده حداکثری از زبان فارسی است و از این رو، آنچه در متن ترجمه آمده است به گمان من بهترین انتخاب واژگان و مفاهیم بوده است.

به علاوه، گفتنی است در متن اصلی، گاهی حرف اول واژه هایی بزرگ نوشته شده است که نشان از خاص بودن دارد، مانند South، We، Other، Self و ...، اما در زبان فارسی چنین امکانی وجود ندارد که حرف نخست واژه به گونه ای نوشته شود که نشان از خاص بودن آن داشته باشد، و من برای انتقال این خاص بودگی مدنظر نویسنده به خواننده کتاب تصمیم گرفتم این واژگان را به صورت پررنگ و درشت (خود، دیگری، ما، جنوب و ...) بنویسم تا متمایز از شکل عادی آن ها باشد و خواننده متوجه شود این مفاهیم مورد تاکید نویسنده بوده اند، البته در مورد واژگان شمال و جنوب به طور صد در صدی این قاعده را رعایت نکردم، زیرا گمان کردم نیاز نیست تمام موارد آنها به صورت پررنگ نوشته شوند. گفتنی است در هیچ جای متن انگلیسی کتاب، درون متن کلمه ای به صورت درشت و پررنگ نوشته نشده است، فقط عناوین و سرخط ها چنین بودند، برای همین این پررنگ سازی مورد استفاده قرار گرفت که فقط مختص به مترجم و این موارد باشد و سبب سردرگمی نشود.

در فصل های مختلف کتاب گاهی گمان کردم نیاز است توضیحی تکمیلی یا پیش زمینه ای در مورد مفهوم، اصطلاح، اثر یا شخصی داده شود که آن را در پانویس و بین پرانتز و نیز در پایان آن حرف -م به معنای مترجم، قرار دادم تا مشخص شود اینها متعلق به نویسنده نیست و اضافه مترجم است. اما توجه شود که بسیاری از

■ آنها صرفاً توضیحاتی کلی و غیردقیقند که قابل ارجاع دهی یا استناد نیستند و فقط به عنوان توضیحی حاشیه‌ای و تکمیلی به متن اضافه شده‌اند.

در تحلیل گفتمان به اقتضای ماهیت آن، بسیار از نقل قول و ارجاعات کوتاه استفاده می‌شود که گاهی ترجمه بسیار دشوار یا سخت فهم می‌شود. در کتاب حاضر از این لحاظ مشکل بسیار بود. نویسندگان مختلف با سبک نویسندگی متفاوت موردارجاع قرار گرفته‌اند که گاهی فهم آن بدون ارجاع به متن اصلی ناممکن یا سخت سخت بود. برای اینکه ترجمه‌ای مطمئن و دقیق به دست خواننده محترم برسانم، بارها به متن کتاب یا مقاله موردارجاع مراجعه کردم، بارها اسناد سیاسی مورد بحث (عمدتاً از سازمان ملل متحد) را مطالعه کردم، که حاصل آن رجوع به ده‌ها کتاب، مقاله، سند و... بود. گاهی گمان کردم باید در پانویس توضیحاتی ارائه کنم. امید است این کتاب از کیفیتی که سزاوار خواننده محترم است برخوردار باشد. به طور قطع کاستی‌ها، نقص‌ها، و اشتباه‌هایی در متن وجود دارند که به دلیل دانش ناگفتنی یا شاید هم غفلت مترجم بوده‌اند، برای آنها پوزش می‌طلبم و امیدوارم در چاپ بعد اصلاح و ویرایش شوند.

افزون بر اینها، در نظام ارجاع دهی مورد استفاده نویسنده کتاب، در ارجاع‌های درون‌متنی گاهی پس از شماره صفحه از f استفاده شده است و گاهی از ff که تا کنون معادلی برای آن در ارجاع دهی درون‌متنی فارسی مشاهده نکرده‌ام و از این رو، تصمیم گرفتم همان را در ترجمه نیز استفاده کنم. طبق فرهنگ‌نامه آکسفورد، در ارجاع دهی هر گاه پس از شماره صفحه، f استفاده شده است یعنی صفحه یا بخش بعد، و هر گاه ff استفاده شده است یعنی صفحات یا بخش‌های بعد.

در اینجا شایسته است از استاد بزرگوار جناب آقای دکتر موسی عنبری، استاد دانشکده علوم اجتماعی دانشگاه تهران، تشکر کنم که اگرچه مستقیم در ترجمه این کتاب نتوانستم از دانش و تخصص ایشان بهره ببرم، اما درس‌ها و کمک‌های ایشان طی سالیان گذشته به این کوچک بسیار ارزنده بوده است، به ویژه حین ترجمه کتاب جامعه‌شناسی محیط زیست، نوشته جان هانینگان، بسیار در زمینه

ترجمه از ایشان درس آموختم. همچنین بر خود واجب می‌دانم از هم‌کلاس دوره دکتری، دوست، و برادرم جناب آقای کریم (زانا) علی‌نژاد تشکر کنم. کمک‌ها و اصلاحات ایشان بسیار به بهبود کیفیت این ترجمه کمک کرد. همچنین، بسیار خوشحالم که این کتاب بهانه‌ای شد تا این کوچک از عنایات استاد فرهیخته، جناب آقای دکتر بیژن عبدالکریمی نیز بهره‌مند شوم. اگر لطف و کمک ایشان برای چاپ کتاب نبود، چه بسا این کتاب اکنون در اختیار شما خواننده محترم قرار نداشت. دکتر عبدالکریمی بسیار فروتنانه و سخاوتمندانه به چاپ این کتاب کمک کردند، و نشر نقد فرهنگ آن را به چاپ رساندند. از خداوند منان برای تمام این بزرگواران توفیق و سربلندی روزافزون در سایه لطف و رحمت حضرتش را خواستارم.

نکته آخر همانطور که در بالا به صورت گذرا گفته شد، کارهایی که توضیح برخی از آنها پیشتر آمده است و برخی موارد دیگر که ذکرشان خواننده را خسته خواهد کرد همه و همه انجام شد تا ترجمه‌ای باکیفیت و صحیح به خواننده فهمیم و فرهیخته ارائه شود، هرچند معتقدم این امر هیچ‌گاه کامل محقق نخواهد شد و این از مشکلات ترجمه متون علمی است. به هر حال، امید است این کتاب دست‌کم رضایت نسبی خوانندگان محترم و فهمیم را به دست آورد و منظور و مفهوم نویسنده را به درستی منتقل کرده باشد.

میلاد رستمی

تابستان ۱۴۰۱